

Bijlage 1 – Wettelijke kaders en beleid omtrent woonwagendstandplaatsen

1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM)

Het Europees Hof heeft in meerdere uitspraken bevestigd dat het recht op respect voor privé- en gezinsleven (art. 8 Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) ook betrekking heeft op de wooncultuur van woonwagendbewoners. Het dwingt staten om de woonbehoeften van woonwagendbewoners serieus te nemen.

Belangrijke uitspraken:

- Buckley v. Verenigd Koninkrijk (1996) – EHRM erkende dat woonwagendbewoners het recht hebben om in een woonwagen te wonen als onderdeel van hun cultuur, maar stelde dat dit recht beperkt kan worden door publieke belangen zoals ruimtelijke ordening.
- Chapman v. Verenigd Koninkrijk (2001) – Het Hof benadrukte dat de levensstijl van woonwagendbewoners onderdeel is van het recht op privéleven, en dat staten een positieve verplichting hebben om dit te respecteren. Echter, het Hof liet ook ruimte voor beperkingen in het kader van ruimtelijke ordening.
- Winterstein v. Frankrijk (2013) – Het Hof oordeelde dat Frankrijk inbreuk had gemaakt op artikel 8 EVRM door onvoldoende rekening te houden met de woonbehoeften van een groep woonwagendbewoners. Dit vonnis versterkte de bescherming van woonwagendbewoners.

2. Verdrag van Faro (2005)

Kaderverdrag van de Raad van Europa inzake het belang van cultureel erfgoed voor de samenleving. Dit verdrag, dat door Nederland is geratificeerd, erkent het belang van cultureel erfgoed, waaronder de levenswijze van woonwagendbewoners, als onderdeel van het cultureel erfgoed dat beschermd moet worden.

3. Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR)

Artikel 17 van het IVBPR beschermt het recht op privé-, gezins- en gezinsleven en wordt vaak in verband gebracht met bescherming van minderheidsgroepen, waaronder woonwagendbewoners, die een unieke wooncultuur hebben.

Relevante uitspraak:

- Naidenova et al. v. Bulgarije (2011) – Het Mensenrechtencomité oordeelde dat het recht op huisvesting en bescherming van de woonwagendbewoners onder artikel 17 valt.

4. Europees Sociaal Handvest (ESH)

Artikel 31 van het ESH verplicht staten om stappen te ondernemen om dakloosheid te verminderen en passende huisvesting te waarborgen voor iedereen, inclusief woonwagendbewoners.

Relevante uitspraak:

- European Committee of Social Rights (ECSR), European Roma Rights Centre (ERRC) v. België (2004) – Het ECSR oordeelde dat België de rechten van Roma en woonwagendbewoners had geschonden door te weinig standplaatsen beschikbaar te stellen en onvoldoende te voorzien in hun huisvestingsbehoeften.

5. Jurisprudentie in Nederland

- Rechtbank Gelderland, ECLI:NL:RBGEL:2020:2605 (2020) – In deze zaak werd bevestigd dat de gemeente verplicht is om voldoende standplaatsen beschikbaar te stellen voor woonwagenebewoners op basis van het mensenrechtenkader, inclusief het recht op huisvesting zonder discriminatie.
- Raad van State, ECLI:NL:RVS:2018:3851 (2018) – In dit arrest oordeelde de Raad van State dat gemeenten rekening moeten houden met de cultuur van woonwagenebewoners bij het vaststellen van het bestemmingsplan. Het tekort aan standplaatsen kan niet zonder meer worden geaccepteerd.

6. Nationale wetgeving en beleid

- Woningwet (2015) – Deze wet verplicht gemeenten om zorg te dragen voor voldoende passende huisvesting voor alle inwoners, inclusief woonwagenebewoners.
- Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo) – Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen die de woonwagenstandplaatsen betreffen.
- Wet op het gelijkheidsbeginsel – Deze wet vereist gelijke behandeling van alle burgers, inclusief woonwagenebewoners, in huisvestingsbeleid.

In het rapport "Woonwagenebewoner zoekt standplaats" (2017) stelde de Nationale Ombudsman dat woonwagenebewoners structureel werden benadeeld in hun woonrechten. De belangrijkste bevindingen waren:

- Erkenning als minderheidsgroep: woonwagenebewoners hebben een eigen cultuur en woonstijl die bescherming verdient onder internationale verdragen, zoals het EVRM.
- Gebrek aan standplaatsenbeleid: veel gemeenten hadden geen actief beleid, voerden een "uitsterfbeleid" of verminderden het aantal standplaatsen, in strijd met mensenrechtenverplichtingen.
- Indirecte discriminatie: het uitsterfbeleid en negeren van de woonwensen werd gezien als een vorm van discriminatie.
- Mensenrechtelijke verplichting: gemeenten moeten het recht op huisvesting van woonwagenebewoners respecteren en standplaatsen creëren volgens het afstammingsbeginsel.
- Gebrek aan participatie: gemeenten overlegden nauwelijks met woonwagenebewoners, wat leidde tot een gebrek aan vertrouwen.
- Aanbevelingen: Gemeenten moeten actief beleid voeren voor behoud en uitbreiding van standplaatsen, afstappen van uitsterfbeleid, en bewoners betrekken bij beleidsontwikkeling.

De ombudsman benadrukte dat gemeenten een positieve verplichting hebben om maatregelen te nemen en voldoende standplaatsen te realiseren, zodat woonwagenebewoners in overeenstemming met hun culturele achtergrond kunnen wonen.

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Kadernota 'Standplaatsenbeleid en mensenrechten' (2018)

Deze kadernota verplicht Nederlandse gemeenten om conform mensenrechtenbeleid zorg te dragen voor voldoende woonwagenstandplaatsen, gebaseerd op nationale en internationale wetgeving. Hierin wordt het belang van het afstammingsbeginsel erkend.

In het beleidskader wordt aangegeven dat:

- Het beleid voor woonwagens en standplaatsen als vast onderdeel van het volkshuisvestingsbeleid is opgenomen.

- Het beleid voldoende rekening dient te houden met en ruimte te geven voor het woonwageneven van woonwagenebeneren.
- De behoefte aan standplaatsen helder is.
- Woningcorporaties voorzien in de huisvesting van woonwagenebeneren voor zover deze tot hun doelgroep behoren.
- Met particuliere en/of investeerders afspraken worden gemaakt voor het realiseren van standplaatsen van mensen die niet tot de doelgroep van een woningcorporatie behoren.
- De afbouw van standplaatsen is niet toegestaan (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) zolang er behoefte is aan standplaatsen.
- Een woningzoekende woonwagenebener die dit wenst, heeft binnen een redelijke termijn kans op een standplaats.